

FÜREDI ZOLTÁN

1954-ben, Budapesten született. A matematikai tudományok doktora. Az MTA Rényi Alfréd Matematikai Kutató Intézet tudományos tanácsadója. Fő kutatási területe a kombinatorika, geometria és az elméleti számítástudomány.

Mi volt az a döntő mozzanat az életében, ami erre a pályára vitte?

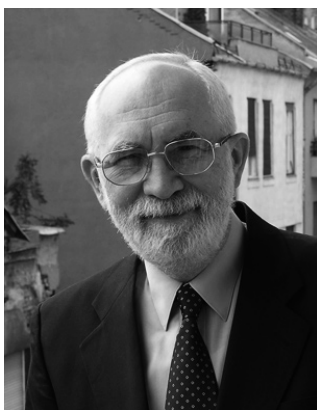
Kiváló általános és középiskola, versenyek, KÖMAL. Kiváló tanárok (Nagy Sándor, Némethy Katalin, Reiman István).

Volt-e mestere?

Szerencsére sokaktól tanulhattam, Katona Gyula, Lovász László, Babai László, Császár Ákos voltak rám a legnagyobb hatással.

Magányos kutató, vagy inkább csapatjátékos?

A matematika magányos kutatói területnek számíthat a laikus szemében, valójában nagyon is lehet kollektív tevékenység. Bár én is magányos kutatónak tartom magam, nagyon szívesen működöm együtt, és tulajdonképpen mivel több mint száz társszerzővel írtam már cikket, nem is egészen helyes a magányos kutató besorolásom.

KELEMEN JÁNOS

1943-ban Kassán született. A filozófiai tudományok doktora 1983 óta. Fő kutatási területe az italianisztika és a nyelvfilozófia. Az ELTE BTK Filozófiai Intézet egyetemi tanára, intézetigazgatója.

Mi volt az a döntő mozzanat az életében, ami erre a pályára vitte?

1956-ban nyolcadikos voltam Szegeden. November 4. után hetekig egy tank állt házunkkal szemben az utcasarikon, s persze nem jártunk iskolába. Hónapokon át azzal töltöttem az időt, hogy reggeltől estig olvastam, menekülve a „való világ” fenyegetései elől. A régi könyvekkel való időöltés – éppúgy, ahogyan később Descartes-nál olvastam – olyan volt, mint a távoli országokba tett utazás.

Két feledhetetlen olvasmányélményt köszönhettem ennek az utazásnak. Az egyik a *Lakoma*. A platóni dialógus megtanított arra, hogy a gondolatok önálló világot alkotnak, melyet ugyanúgy fel kell fedezni és be kell jámi, mint a valóságos világot, s hogy ehhez ugyanolyan képzelőerőre, elszántságra és kitartásra van szükség, mint ami valaha a nagy utazóknak volt a sajátja.

A másik az *Isteni színjáték*, pontosabban a *Paradicsom* volt, melyet szüleimtől 1956 karácsonyára kaptam ajándékkul, ahogyan erről a filozófus Dantéről szóló könyvem ajánlásában megemlékeztem.

Innen egyenes út vezetett odáig, hogy italianista lettem és filozófus: filozófusként kicsit nyelvész és analitikus, italianistaként kicsit irodalmár és hermeneuta.

Volt-e mestere?

Sokat köszönhetek két szegedi tanámnak: Mosonyi Kálmánnak, aki a sakk világról mutatta meg ugyanazt, mint amit Platón mutatott meg a gondolatok világról, és Somfai Lászlónak, aki kamaszkori irodalmi ambícióimnak értő támogatója és nyesegetője volt.

Az egyetemen olasz irodalom professzorem, Koltay-Kastner Jenő tanított meg arra, hogy a költészet iránti szeretet nem azonos a fellengzős rajongással, s Dante olvasásához is hideg fejre, logikára, a szöveg és a tények iránti tiszteletre van szükség.

Megfordul fejemben a kérdés, vajon tanítványául fogadott-e Umberto Eco, amikor egyik könyvét, sok évvel ezelőtt, úgy dedikálta nekem, mint magyar „alter-ecó”-jának? Valószínűleg nem gondolt erre, de nagyon sokat tanultam szavaiból, előadásmódjából és persze könyveiből. Végül hadd emlékezzem meg a már majdnem húsz éve halott, feledhetetlen Ferruccio Rossi-Landiról, aki a hatvanas évek marxista fogantatású kritikai gondolkodását és a Ludwig Wittgenstein ihlette nyelvanalitikus felfogást oly sikeresen alkalmazta a nyelv társadalmi szerepének kritikai vizsgálatában. A nyelvfilozófia és a szemiotika területén folytatott történeti kutatásaimban – néhány olasz és osztrák kollégához hasonlóan – a mai napig érzem az ő hatását.

Mi volt az az eredmény munkája során, amelynek igazán örül?

Néha megéreztem annak örömét, hogy továbbgondolhatom mások (Kant, Hegel,

Dante, Croce) gondolatait. Annak a ritkább örömmnek is részese lehettem – Croce-könyvem itáliai fogadtatásakor –, hogy volt, aki továbbgondolta az én gondolatomat. Ezt leginkább Girolamo Cotroneo szavaiból érezhettem meg, aki a Nemzetközi Benedetto Croce-díj átnyújtásakor könyvem előszavát idézve tanúbizonyosságát adta annak, hogy pontosan megértette, mit jelent, amit mondtam. A következő: Magyarország ideológia uralta szellemi életében a hetvenes és nyolcvanas években paradox módon nem annyira az volt a nehéz, hogy „megdicsérjünk” egy „polgári filozófust”, hanem sokkal inkább az, hogy megbíráljuk, hiszen az a tény, hogy a „polgári filozófia kritikája” kötelező volt, könnyen hiteltelenné tehetett bármilyen elemzést.

Magányos kutató, vagy inkább csapatjátékos?

A kutató- és oktatómunka feltételeinek megteremtésében nem lehetünk mások, mint csapatjátékosok. Bár a gondolkodás nem csapatjáték, s így a filozófiában ritkaságszámba megy az a fajta együttműködés, melyet például a társszerzőség kíván, nekem sokat jelentettek az Orthmayr Imrével, Erdélyi Ágnessel és Farkas Katalinnal közösen írt cikkeink és könyveink.

Mi az a nyitott kérdés, amelyre választ szeretne kapni?

Azok a kérdések, melyekkel eddig foglalkoztam, nyitottak, hiszen jobbára filozófiai kérdések voltak. Ha vannak is rájuk koronként különböző válaszok, soha sem zárhatók le. Persze felvethető: vajon nem nyitott-e az a kérdés, hogy a filozófiai kérdések nyitottak? Van viszont egy történeti-filológiai probléma, mely mostanában nagyon érdekel. Valaminek történnie kellett 1320 és 1340 között, ami magyarázza Dante és Petrarca világának radikális különbségét: vajon mi történt?

MANDL JÓZSEF

1947-ben Budapesten született. Az orvostudományok doktora. A Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani Molekuláris Biológiai és Patológiai Intézetének egyetemi tanára. Fő kutatási területe a máj szénhidrátanyagcseréjével összefüggő szabályozási formák.

Mi volt az a döntő mozzanat az életében, ami erre a pályára vitte?

Többen megfogalmazták már, hogy az úgynevezett döntő mozzanatok az ember életében különböző időpontokban, különböző módon látja. Biztosan döntő mozzanat volt sorsom alakulásában, hogy elsőéves orvostanhallgatóként az orvosi kémia gyakorlatvezetőm dr. Machovich Raymund lett. Először nem vettem fel a Budapesti Orvostudományi Egyetemre, és ez a szó szoros értelmében komoly megrázkódtatást okozott életemben, amennyiben az egyetem elutasító határozatát két hónapos segédmunkás lét, majd honvédként teljesített kétéves sorkatonai szolgálat követte. Őrvezetői rendfokozatra sem sikerült szert tennem, bár érettségizett alig volt rajtam kívül a században. Ennek magyarázata talán valamelyik levéltárban lelhető fel. Feltehetően az egyik egyedüli „katonaviselt”, honvéd rendfokozatú orvos vagyok az országban. Ezek után tettem sikeres felvételi vizsgát, és lettem orvostanhallgató.

Az első hetekben volt bennem szorongás, amit néhány „főorvostanhallgató” medikus évfolyamtársam is elősegített. Szerencsémre nagyon összetartó baráti csoportba kerültem. Kedvenc gyakorlatvezetőnk, Machovich Raymund valamikor november körül váratlanul megkérdezte tőlem, hogy milyen orvos szeretnék lenni. Akkori elképzeléseim szerint a válaszom pszichiáter volt. Erre azt válaszolta, hogy az csak ötödévben lesz, és megkérdezte, hogy addig mit akarok csinálni. Meglepődtem és ő meghívott diákkörösnek – ő externistának nevezte – az intézetbe. Én kedvesen megjegyeztem, hogy nem akarok „kémiantanár” lenni orvosként. Ő megértéséről biztosított, és azt mondta, ez csak egy átmeneti elhatározás... Hazamentem, és a következő délután elhatároztam, hogy ennek örömeire a merkaptotetanol képletét is elsajátítom. Machovich Raymund később közölte, hogy nála éppen nincs hely, de a későbbiekben együtt fogunk dolgozni... Hatodéves koromban már belgyógyász szerettem volna lenni, miután megismerkedtem a pszichiátriával, és megpályáztam a Szabolcs utcai kórházban egy belklinikai állást. Mosonyi professzor a legrésztelesebben kikérdezett mindenről. Aprólékosan beszámoltam öt rektori pályázatomról, tanulmányi versenyeken elért díjaimról, a TDK-munkámról, konferenciasikerekről, majd az „interjú” végén elmondta, hogy mindez őt a legkevésbé sem érdekli, mert nem engem akar felvenni. Antoni Ferenc professzornál jelentkeztem az intézetben meghirdetett állásra azzal, hogy két évet szeretnék az intézetben tölteni... Machovich Raymund azóta is sikeresen elkerülte, hogy velem egy laboratóriumban dolgozzak, lehet, hogy ez tartós emberi és szakmai barátságunk egyik alapja.

Magányos kutató, vagy inkább csapatjátékos?

Azon a tudományterületen, ahol tevékenykedem, a mai viszonyok között a magányos

kutató életképtelen. A tudományos kutatás alapvető kelléke amúgy is a kommunikáció, és feltehetően más tudományterületen is hihetetlenül megnöveli a teljesítményt egy kompetitív, kritikus, de ugyanakkor segítőkész közösség. Ismert az az ironikus mondás, mely szerint nem az a fontos, hogy te mit mondasz nekem (mivel az feltehetően rossz), hanem az, hogy *nekem* mi jut arról eszembe. Pályafutásom során egy-két kivételtől eltekintve olyan emberekkel dolgozhattam egy munkacsoportban, akik emberi közösséget is alkottak. Ez jelentősen megkönnyíti mind a kudarcok, mind a sikerek elviselését. Nem hiszek a magányos kutatóban a jelen kor viszonyai között.

Kivel cserélt volna pályát?

Minden döntésnek ára van. Az elhatározás, hogy nem leszek gyakorló orvos, a gyógyítás „napi” örömeiről való lemondással jár. Egy évig mentőtiszt voltam, és nyolc évig ügyeltem kerületi éjszakai ügyeleteken. Ez igazán a klinikum „perifériája”. A betegek bizalmát sokszor éreztem, és azt is, hogy jó gyakorló

orvos lehetnék. Az a fajta – nyugodtan leírhatom – meglegedett boldogság, amit például akkor éreztem, amikor glukózinjekcióval kihoztam egy cukorbeteg alacsony vércukorszint okozta kómájából, semmihez sem hasonlítható. Ebben semmi gondolat, „intellektuális teljesítmény” nem volt. Már a telefonban mondták, hogy cukorbeteg, aki nem itta meg az odakészített cukros vizet. A tünetek nyilvánvalóak voltak. Beadtam az injekciót, a beteg hamarosan magához tért, és annyit mondott „doktor úr, nagyon szépen köszönöm”. Nem tagadom, pénzért is ügyeltem. Ettől a betegről egy fillért nem kaptam. Nem én fedeztem fel a cukorbetegséget, de annak a betegnek én adtam be azt a gyógyszert, amit kellett, én segítettem rajta, nekem köszönhetően menekült meg a kómától. Egyszerűen segíteni tudtam egy nyomorult állapotban, halálos veszélyben lévő emberen. A közvetlen gyógyítás érzése nem adatik meg a kutató orvosnak. Tudom, hogy ennek az örömmek is ára van. Időnként boldogan cserélnék azokkal, akik részesülnek benne.

MÁTYÁS CSABA

1943-ban Marosvásárhelyen született, a mezőgazdasági (erdészeti) tudományok doktora. A Nyugat-magyarországi Egyetem Környezettudományi Intézetének igazgató egyetemi tanára. Fő kutatási területe a fás

növények genetikája. Az MTA Erdészeti Bizottsága alelnöke, a genetikai kutatás koordinátora az Erdészeti Kutatóintézetek Világszervezetében (IUFRO), a NYME Környezettudományi Doktori Iskolája elnöke.

Mi volt az a döntő mozzanat az életében, ami erre a pályára vitte?

Csak irigyelni tudom azokat, akiknek olyan szerencsésen alakult az életük, hogy egy meghatározó élményt követően tudományos ambícióikat töretlenül kiélhették. Saját életpályám ennél bonyolultabban alakult.

A kutatói pálya felé Németországban, a Drezdai Műszaki Egyetemen eltöltött ösztöndíjas diákévek orientáltak, ahol ambícióimat váratlanul eredményes faanatómiai kutatásban éltem ki. Hazatérve az erdészeti kutatásban

képzelt el életpályámat. Azért mondom, hogy képzelt, mert egy vidéki ágazati kutatóállomás lehetőségei nagyon messze voltak attól, amit időközben szerencsésebb, nyugat-európai kutatóhelyeken megismerhettem. Pályám során elég sokszor, átlagosan hét-nyolc évenként kényszerültem munkaterületem radikális változtatására – végül mégsem szakmai, hanem emberi, politikai okok kényszere alatt hagytam el a kutatóintézetet, és átmeneti kanadai vendégkutatói „menekülés” után választottam a jelenlegi munkahelyemet, a Nyugat-magyarországi Egyetemet, ahol még további munkaterület-változások vártak; jelenleg az általam létrehozott Környezettudományi Intézetet vezetem már nyolc éve – és a változás levelező taggá választásommal ismét utolért.

Volt-e mestere?

A kutatói pályámat többen segítették, javarészt sajnos már nincs életben. Valamennyiük közül legnagyobb hatással volt rám Bánó István, a szombathely-kámoni fenyőnemesítő állomás és arborétum egykori vezetője. Keményen dolgozó, végtelenül puritán, szelíd humorú ember volt, aki észrevette, hogy a vidéki kutatóállomásra felvett fiatal kutatóknak mennyire hiányzik a továbbképzés és az alkotó gondolatcsere lehetősége, ezt saját módján igyekezett pótolni.

Tőle tanultam meg, hogy együttműködéssel, nyitottsággal, az eredmények megosztásával többet lehet elérni, mint a féltékeny titkolózással. És ami az én szakterületemen egyáltalán nem közömbös: csak így lehet biztosítani a hosszú távon végzett megfigyelések kontinuitását, még akkor is, ha időközben a célkitűzések változnak. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy ezt a nyitottságot alkalmazva, úgy látom, saját elképzeléseim is továbbélnek a fiatalabb nemzedékben. Tulajdonképpen csak egyetlen esetre emlékszem, amikor durván visszaéltek ezzel. Egy amerikai kollégám szabályosan ellopta egy

publikálatlan, hosszas vajúdas után született ötletemet. Ennek ellenére nem bántam meg ezt a hozzáállást, és együttműködési hajlalom feltehetőleg közrejátszik abban, hogy jelenleg is egy olyan transzdiszciplináris projektet vezetek, amelyben nagyon különböző profilú intézmények kutatói dolgoznak egy közös feladaton.

Mi az a nyitott kérdés, amire választ szeretne kapni?

Kutatói pályám meghatározó, fiatalkori szakaszában fenyőnemesítéssel foglalkoztam. Kezdetől lenyűgözött, hogy a természetes állapotú fás populációkban óriási genetikai változatosság tapasztalható és mérhető. Ez azért különös, mert a természetes szelekció koncepciója alapján azt várnánk el, hogy a változatosság az alkalmazkodás szempontjából fontos tulajdonságok esetében (például növekedési erély, virágzás időpontja stb.) lecsökken, csak az optimálisan alkalmazkodott egyedek maradnak fenn. Annak, hogy ez nyilvánvalóan nincs így, genetikai és ökológiai okai vannak. A természetes szelekció genetikai-ökológiai törvényszerűségei alapvetően minden fajra érvényesek, a tengeri csigáktól a rovarokig, de különösen érdekes egy olyan fajcsoport alkalmazkodása, amely helyhez kötött és amellet igen hosszú életű – amilyenek az erdei fák.

Az alkalmazkodás genetikája iránti érdeklődésemnek alapvetően két oka van: az alkalmazkodás kutatása lehetőséget kínál egyrészt a múltbeli környezetváltozások hatásának elemzésére, másrészt pedig a jövőben várható szelekciós eseményekre következtethetünk. Ha megértjük a múltban kialakult adaptív genetikai változatosság létrejöttének okait és körülményeit, előre becsülhetjük a populációk, fajok és életközösségek jövőbeni viselkedését. Az általános evolúciós következtetések mellett előrevetíthetjük az emberi beavatkozások okozta globális változások következményeit is.

A nemzetközi evolúcióökológiai kutatásban – a feladat nehézsége miatt – csak nagyon kevés fajon végeztek szabadföldi vizsgálatokat a szelekció működéséről. Tekintettel arra, hogy nyersanyag-szolgáltató szerepe mellett az erdő mekkora ökológiai és

esztétikai-emocionális jelentőséggel bír, a hazai erdőtakaró alkalmazkodóképességének, sőt – egyáltalán fennmaradásának kérdését, a feltételezett klímaváltozási forgatókönyvek ismeretében, véleményem szerint nehéz lenne túlhangsúlyozni.

PUKÁNSZKY BÉLA

1950-ben Debrecenben született. A kémiai tudományok doktora, a BME Műanyag- és Gumiipari Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Kutatási területe: határfelületi kölcsönhatások és szerkeztulajdonságok vizsgálata heterogén polimer rendszerekben.

Volt-e mestere?

Egyértelmű mesterem nem volt, de több olyan személlyel találkoztam pályámon, akiktől szakmailag vagy emberileg sokat tanultam. Ilyen volt már a középiskolában osztályfőnököm, Podhorányi Györgyné, aki nélkül nemhogy vegyésznézők, de diplomás sem lettem volna. A Budapesti Műszaki Egyetemen Molnár Imrétől tanultam nagyon sokat, aki akkor a műanyagok feldolgozását oktatta, és Varga Józseftől, tanszékünk korábbi vezetőjétől, akitől a műanyagok fizikájával kapcsolatos ismereteim

nagy részét szereztem. Ma is ezek az ismeretek képezik szakmai tudásom alapját, és erre építve oktatom hallgatóimat. Első munkahelyemen Wein Tibor, a Szerves Vegyipari Kutató Intézet preparatív osztályának vezetője próbált meg embert faragni belőlem. Nagy élvezet volt számomra, hogy ezekben az években apámmal és a Műanyagipari Kutató Intézet több munkatársával is együtt dolgozhattam; több közös publikációnk is megjelent. Élénk szakmai vitáinkra ma is szívesen emlékszem, és bár akkor ezt még nem láttam előre, de ezek az eszmecserek egy életre meghatározták gondolkodásmódomat. Később egyre önállóbb lettem, de mindig voltak, akik szakmailag vagy más módon befolyásolták pályámat. Nagy élmény volt számomra első külföldi együttműködésem, Jan Kolarikkal, Frantisek Lednickývel és a prágai Makromolekuláris Kémiai Intézet többi munkatársával; és persze a sör is nagyon finom volt. Tulajdonképpen egy hosszabb prágai tartózkodásom, illetve az intézet által rendezett konferencia határozta meg véglegesen szűkebb szakterületem. Itt találkoztam Frans Maurerrel, aki akkor a DSM Research munkatársa volt, ma a lundini egyetem professzora. Ő tette lehetővé, hogy részt vegyek Amerikában egy, a határfelületekkel kapcsolatos konferencián. Több közös cikkünk jelent meg, és ezt a területet azóta sem hagytam el. Szakmai, tudományos közéleti és emberi fejlődésemet nagyban segítette Márta Ferenc, Pálkás Gábor és Gál Sándor. Néhány főnökömtől viszont azt tanultam meg, hogy mit nem szabad tennem.

*Mi volt az az eredmény munkája során,
aminek igazán örül?*

Legnagyobb szakmai sikeremnek ma is azt az egyszerű modellt tekintem, amelyet a heterogén polimer rendszerek mechanikai tulajdonságai összetételfüggésének leírására dolgoztunk ki. Ennek létrehozásában jelentős részt vállalt Turcsányi Béla, a KKKI munkatársa, a modellel kapcsolatos további kutatásokban pedig sokat segített Vörös György, az ELTE Általános Fizika Tanszékének adjunktusa. A vele való együttműködés ma is nagy öröm számomra. Számos szakmai élményem volt pályafutásom során, jelentős részük vállalatoknak végzett kutatáshoz kapcsolódik. Emberileg és szakmailag is nagyszerű együtt dolgozni a TVK fejlesztőivel, Nagy Gáborral és munkatársaival – ma már számos volt hallgatóm is a csapathoz tartozik –, valamint a Clariant kutatógárdájával, Ávár Lajossal, Jan Malíkkal, Peter Staniekkal és a

többiekkel. Bár a publikációk, hatástényezők és idézetek nagyon szépek, mindig nagy öröm tölti el az embert, ha egy munkáját a gyakorlatban is hasznosítják.

Részt vesz-e nemzetközi kutatásokban?

Természetesen mindenki részt vesz nemzetközi kutatásokban; a fentiekből kiderül, hogy ezek az együttműködések döntően meghatározták pályafutásom. Ezek segítettek tudományos értékítéletem kialakításában, munkánk anyagi háttérét pedig gyakran külföldi ipari partnereimmel való kapcsolataim biztosították. Nyilvánvalóan az is jó érzéssel és magabiztossággal töltött és tölt el, hogy olyan cégeknek dolgoztunk, mint a General Electric, a Borealis, a DSM Research, a Clipay, de említhetném a Flunterát, koreai vagy más cégeket is. Megértem az iparban dolgozók problémáit és céljait is, talán mindez együtt vezetett a már említett eredményes együttműködésekhez.

